

Dünyanın Sinemacısı: Deniz Gamze Ergüven

Dünya sinemasının AVM'si Toronto Film Festivali'nin (TIFF) vitrini sayılan Gala seçkisinde bu yıl bizim için önemli bir film vardı. Deniz Gamze Ergüven ile, ikinci uzun metrajlı yapıtı "Kings" in dünya prömiyeri öncesinde Toronto'da buluştuk. Türkiye'de çektiği ilk filmi "Mustang" ile 2015 Oscar yarışının en iyi yabancı film kategorisinde son basamaklara dek çıkmayı başaran Deniz Gamze Ergüven, heyecanını denetim altında tutan kararlı bir sakinlik sergiliyordu.

"Kings" daha gösterilmeden sıcak polemiklere yol açmıştı. Örneğin, zencilerle ilgili konuları işleyen beyaz kadın yönetmen Kathryn Bigelow'un, zencilerin giriştikleri tarihsel bir ayaklanmayı, üstelik Amerika'da yaşamayan bir beyaz yönetmenin işleminin mümkün olmadığı yolundaki açıklamalarının daha şimdiden ateşlediği polemikleri beslemek niyetinde değildi Deniz Gamze Ergüven; ama, Toronto'ya bu konuda hazırlıklı geldiğini de vurguluyordu. Çok uzun ve sancılı bir süreç sonucu çekmeyi başardığı, aslında "Mustang" ten yıllar önce olgunlaşan bir ilk film projesi olan "Kings" te Daniel Craig ve Halle Berry gibi ünlü Hollywood oyuncularının başrolde olmaları, filme gösterilen ilgiyi daha da yoğunlaştırmaktaydı...

İrkçilik ve ayrımcılık gibi önemli konulara, yaşanmış olaylardan yola çıkarak farklı bir sinema diliyle el atan Deniz Gamze Ergüven, ilk gösterimi öncesinde "Kings" serüvenini şöyle özetliyor : "25 yıl önce Los Angeles'te yaşanan olayları; 3mart 1991'de bir süre kovaladıktan sonra durdukları otomobilin zenci

sürücüsü Rodney King'i şiddetle yumruklayıp tekmeleyen 4 beyaz polisin, bir yıl süren mahkeme süreci sonunda aklanmaları üzerine patlak veren ve sonuçta 50 kişinin ölümüne yol açan kalkışmayı (soulèvement) yakından izlemiş ve etkilenmişim. Ancak zamanla izleri silikleşmişti; herkes gibi olayı unutmuştum. 2005 yılında, üst üste gelen iki olay, konuyu yeniden gündemime getirdi. O yıl, Fransa vatandaşı olmak için yaptığım başvuru, ikinci kez reddediliyordu. Hemen ardından, Paris banliyölerini ateşe veren o büyük kalkışma hareketi yaşanıyordu... Düşünün, Fransa'da kök salmışsın ama o ülke seni vatandaş olarak tanımayı reddediyor. Sarkozy'nin temsil ettiği siyasi görüşlerin yükseldiği dönemde o sıralar. Paris'te sinema eğitimimi sürdürüyordum ve vatandaşlık almak için başvuruda bulunma hakkı öğrencilere ilk kez tanınmıştı. Ancak, bir dizi idari bahaneyle reddediyorlardı başvurumu. Onca yıl Fransa'da yaşamıştım ama, diplomatik statüde geçirdiğim süre yok sayılıyordu; banka hesaplarıma bakılarak gelirim yeterli olup olmadığı falan araştırılıyordu. Souçta, Fransa beni reddediyordu! Fransız vatandaşlığını çok daha sonra, evlendikten, oğlum doğduktan sonra alabildim...

2005 son baharında Paris banliyölerinde patlak veren o olayların gerisinde de dışlanmışlığın, ötekileştirilmişliğin izleri vardı. Biri toplumsal ve siyasal boyutlarıyla Fransa'yı, diğeri de bireysel şiddetle beni sarsan bu iki olay birleşince, Los Angeles kalkışması kafamda yeniden canlandı. Los Angeles'e gidip ön araştırmalara başladım. Defalarca gittim.

Proje olgunlaşıyor, ancak tanınmamış olmam yapımcı bulmamı zorlaştırıyordu. Beş yıl boyunca uğraştım, didindim; olmadı. Herşeyi terkedip Avustralya'ya göç edeceğim, orada dondurma satacağım falan diyecek kadar bunalmıştım. En son 2012'de "Kings" in yapımı için bir Amerikan televizyon kanalıyla yaptığımız görüşmeler de sonuç vermemişti.

Yönetmen arkadaşım, Femis'te birlikte okuduğumuz Alice Winocour'un yüreklendirmesiyle, ikinci bir proje olarak düşünmeye başladığım "Mustang" ın senaryosunu birlikte yazmaya başladık... Sonuçta, "Mustang" ın başarısı "Kings" in önünü açtı. Oscar macerası sırasında birçok kişiyle tanıştım. Halle Berry'yi çok sevdim.Yaşama bakışındaki mizah boyutu hoşuma gidiyordu. Sıcak bir insandı. Ardından Daniel Craig benimle film yapmak istediğini söyledi... Artık uluslararası düzeyde tanınan bir isim olmam nedeniyle bütçe bulma konusundaki zorluklar da aşıldı. Güzel bir çekim süreci yaşadık. Özellikle çocuklarla ve Daniel Craig ile çalışmaktan çok mutlu oldum. Bu arada, Daniel Craig'in, alışlagelmiş rollerinin dışında çok farklı bir karakter canlandırıldığını da söylemeliyim. Sorunları bir çırpıda çözen, cankurtaran süper adamı bekleyenler düşüncüklü yaşayabilirler! Filmin özellikle ilk aşamada trajik bir boyutu var ama, dramaturji giderek gerilimi azalan bir çizgi

Dünyanın Sinemacısı: Deniz Gamze Ergüven

izliyor. Ayrıca arşiv görüntülerine de yer veren "Kings", kimi bölümleriyle deneysel nitelikli bir film aynı zamanda..."

Gerçek ilk filmi "Mustang"ın, uluslararası platformda kazandığı başarıyla tozlu raflardan indirerek can verdiği; onca zahmetin, acının boşa gitmesini önlediği bu 'ikinci ilk film'den kuşkusuz daha çok söz edeceğiz. ABD'de gelecek bahar gösterime girmesi planlanan "Kings"ın olası bir ikinci Oscar yarışı için 2019'u beklemesi gerekecek...

Deniz Gamze Ergüven'in üçüncü projesi de hazır. Türkiye'de, 1900'lerin başında geçen ama günümüze göndermelerde bulunacak bir film olarak özetliyor bu aşamada.

Ödülsüz festivalin ödülleri!...

Temelde ödülsüz bir etkinlik olan 42. Toronto Festivali, geçen pazar günü düzenlenen ödül töreniyle(!) son buldu. Yarışmalı bölümü ve ana jürisi olmasa da, ulusal sinema ödülleri yanına yıllar içinde eklenen bir dizi ödül, sonuçta uzunca bir liste oluşturmakta.

Bu ödüllerin en eskisi olan, bu güz 40. kez verilen seyirci ödülünü (People's Choice Award), Venedik'te Altın Aslan adayı olan Martin McDonagh'ın, (Adana Festivali ve Filmekimi seçkilerinde de yer alan) "Three Billboards Outside Ebbing, Missouri" adlı filmi kazanıyordu. Popüler Amerikan sinemasının tipik bir örneği olan "Three Billboards Outside Ebbing, Missouri", 'gerçek dünya keşke sanal olsaydı' dedirten türden bir film. Martin McDonagh, gerilim dozu yüksek bir polisiye öyküyü akıcı bir dille anlatırken, arka plandaki toplumsal ve psikolojik çözümlenmeleri de ihmâl etmiyor. İrzına geçilip öldürülen kızının katilinin bulunabilmesi için, yaşadığı küçük kentin girişindeki üç büyük reklam panosuna şerifi eleştiren mesajlar koydurtan sert mizaçlı annenin adalet beklentisi, polisleri ve kentin tutucu kesimini karşısına alması sonucunu doğurmuştu. İleri safhada kanser olan şerif, kadına hak vermektedir aslında...

Kasabanın sevilen şerifi, reklâm panolarındaki afişlerin bir ay daha gündemde kalması için gereken ücreti gizlice ödedikten sonra intihar etmesi, ortalığı iyiden iyiye karıştırır. Adalet arayışı oç alma duygusuna dönüşecek; kendilerini haklı gören öfkeli insanların içindeki şiddet patlayacaktır... Ne yazık ki, izleyicisini yer yer güldüren ve düşündürülen bu anlamlı filmde de Hollywood sosu cömertçe kullanılmış. Üstelik, tepesi atan her Amerikalının hemen silaha sarılma, ya da yumruk atma alışkanlığı, sanki doğru bir davranış gibi ele alınmış... Acılı ve öfkeli anne rolünde olağanüstü bir yorum sunan Frances McDormandı izlemek tebayarı bir ketif...

Türk sinemasının Toronto'daki 'sanal' varlığı...

Bu güz, 25 yıldan bu yana!Türk sinemasına seçkilerinde en az yer veren bir Toronto Festivali yaşadık ! Ne genç yönetmenlerimiz tanıtılıyordu, ne de bir toplu gösteri vardı. Bir kısa filmle yetinilmişti. Türk sinemasına küsmüş müydü Toronto? Kuşkusuz hayır. Belki de seçicilerin ilgisi azalmış, ya da yorgun düşmüşlerdi.

Aslında, görülen o ki, sinemamız olağanüstü bir yıl yaşamıyor.

Yine de, Türk sinemasının sesi özel gösterimler düzenlenerek duyurulmaya çalışıldı. Türler yelpazesinin iki ucunu temsil eden iki film, festivalin ana binasında özel olarak kiralanan 50 kişilik salondaki üç seansta davetlilere sunuldu. Amaç tanıtım ve satışı. Sanırım bu bağlamda yararlı da oldu. Bir uçta, Oscar yarışında Türkiye'yi temsil etmesi kararlaştırılan "Ayla"; öteki uçta, "Buğday" vardı; farklı düzeylerde düş kırıklığı yaratan iki 'güzel film'... Keşke Koreli küçük Ayla'nın öyküsünü Semih Kaplanoğlu anlatsaydı; "Buğday"ın ağdalı metafizik yoğunluğunu da Can Ulkay biraz öğütüp yüzeyselleştirmeye çalışsa ne iyi olurdu dedirten, kendi içlerinde tutarlı iki film... Ayrıca, sinemamızın bu kadar farklı örnekler üretebilecek kadar zengin bir yelpaze sunduğunu göstermek açısından da yararlıydı bu tanıtım gösterimleri...

Festival seçkilerinde ön sıralarda yer alan Almanya'nın Oscar adayı Fatih Akın'ın "Solgun"u ile; Türkiye ve Fransız vatandaşı Deniz Gamze Ergüven'in, konusu, mekânı ve diliyle Amerikalı olan "Kings"i de, dolaylı olarak bizim filmlerimiz sayılmaz mıydı? Kısacası, Türk sinemasının Toronto'daki varlığı, bu yıl birçok yönüyle 'sanal' bir varlıktı sanki...

Etkinliğin son günlerinde gösterilen "Kings"i izleyemeden Toronto'dan ayrılmak zorunda kalınca, filmin yabancı basında doğurduğu tepkilerden yola çıkan 'sanal' bir eleştiriyi noktalayalım.

Deniz Gamze Ergüven, gerçek olaylardan yola çıkarken, bireylerin özel yaşamlarına farklı bir duyarlık ve biçem eşliğinde eğilen yaratıcı bir yönetmendir. Bu nedenle de, kendisinden gerçeğin sinemasını yapmasını bekleyenleri yeterince tatmin edemiyor. Özellikle, hikayenin geçtiği ülkenin seyircileri tarafından daha zor anlaşılıyor. Tıpkı "Mustang"ın Türkiye'de doğurduğu tepkilerde olduğu gibi, gerçeklerin ötesine çıkarak yüceltilen o 'tanıdık insan' gerçeğinden rahatsız oluyorlar belki de... Amerikalılar filme bir noktada Fransız kalırken, daha olumlu düşüncelere yer veren Fransız basını, arka planda her tür baskıya, ayrımcılığa, ırkçılığa ve otoriterliğe karşı çıkan politik tavrın altını çizmeyi de unutmuyor.

Üç dilli, üç kültürlü Deniz Gamze Ergüven, filmleriyle daha çok Fransız galiba...